

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248296

การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว
SOCIAL AND ENVIRONMENTAL RISK MANAGEMENT OF
COMMUNITIES IN THE THAI-LAO BORDER AREA

นางนันทิภพ กุญชรวิเชียร

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตก
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

600253425

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248296

การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

SOCIAL AND ENVIRONMENTAL RISK MANAGEMENT OF
COMMUNITIES IN THE THAI-LAO BORDER AREA

นางปนัดดา ภูเจริญศิลป์

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

นางปนัดดา ภูเจริญศิลป์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

**SOCIAL AND ENVIRONMENTAL RISK MANAGEMENT OF
COMMUNITIES IN THE THAI-LAO BORDER AREA**

MRS. PANADDA PUCHAROENSILP

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
IN SOCIOLOGY
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2011

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยา

ชื่อวิทยานิพนธ์: การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดน
ไทย-ลาว

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์: นางปนัดดา ภูเจริญศิลป์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์: ผศ.ดร.วิฑูรท์ จำรัสพันธุ์ ประธานกรรมการ
ผศ.ดร.มนตรี กรรพุมมาลย์ กรรมการ
ผศ.ดร.เขาวลัทธิ อภิชาติวัลลภ กรรมการ
ผศ.ดร.คุษฎี आयวัฒน์ กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์:

.....

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขาวลัทธิ อภิชาติวัลลภ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คุษฎี आयวัฒน์)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร. ลำปาง แม่่นมาตย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขาวลัทธิ อภิชาติวัลลภ)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปนัดดา ภูเจริญศิลป์. 2554. การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่
ชายแดนไทย-ลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ. ดร. เขียวลักษณ์ อภิชาติวัฒน์, ผศ. ดร. ดุษฎี आयวัฒน์

บทคัดย่อ

248236

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ภาวะความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
ในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว 2) การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่
ชายแดนไทย-ลาว และ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของ
ชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ใช้วิธีการศึกษาแบบผสม ในการศึกษาเชิงคุณภาพเก็บรวบรวม
ข้อมูลในพื้นที่ชุมชนศรีมงคลยอดแก้ว ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร โดยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
ตามแนวทางการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยประธานชุมชน
กรรมการชุมชน ผู้อาวุโส ผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน รวม 13 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเนื้อหา และในการศึกษาเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์
ผู้นำชุมชนรายชุมชนด้วยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 285 ชุมชน ในพื้นที่ 3 อำเภอ ชายแดนไทย-ลาว
ของจังหวัดมุกดาหาร วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์ระดับตัวแปรเดียว ใช้สถิติพรรณนา การ
วิเคราะห์ระดับสองตัวแปร โดยสถิติวิเคราะห์ ค่าไคสแควร์ ค่าสัมประสิทธิ์ Contingency
Coefficient และการวิเคราะห์ระดับหลายตัวแปร โดยวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดย
ใช้โปรแกรม SPSS และวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path Analysis) โดยใช้โปรแกรม LISREL

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว มีความเสี่ยงทางสังคมในระดับต่ำ
คิดเป็นร้อยละ 61.1 โดยมีความเสี่ยงในมิติความไม่เท่าเทียมทางสังคมในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ
49.1 มิติความขัดแย้งและความรุนแรงทางสังคม ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 60.4 รองลงมาคือการ
หายไปขององค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัญหาสังคม อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 45.3
และ 44.6 ตามลำดับ ชุมชนชายแดนไทย-ลาว มีความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง
ร้อยละ 50.5 โดยมีความเสี่ยงในมิติการพังทลาย การเปลี่ยนแปลงริมตลิ่งและทางน้ำไหล อยู่ใน
ระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 20.9 รองลงมา คือ การเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำ อยู่ในระดับสูง คิดเป็น
ร้อยละ 15.2 ความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมในมิติการทำลายและความเสื่อมโทรมของป่าไม้ อยู่ใน
ระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 52.7 มลพิษและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการสูญเสีย
ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 44.2 และ 39.6 ตามลำดับ

248296

ชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว มีการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมสองรูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบที่ไม่เป็นทางการโดยใช้กลไกจารีตประเพณีผ่านระบบครอบครัว/เครือญาติ ประเพณี/ความเชื่อทางศาสนา พระ/ผู้ใหญ่/ผู้นำผู้เป็นที่เคารพของคนในชุมชน และการแสดง/การเล่นพื้นเมือง เพื่อการเตรียมความพร้อม การป้องกันความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการตอบโต้ความเสี่ยง หรือการแก้ไขปัญหา 2) รูปแบบที่เป็นทางการโดยใช้กลไกโครงสร้างของชุมชน ผ่านองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน กฎระเบียบ/ข้อตกลงของคนในชุมชน และใช้โครงสร้างของรัฐ ผ่านกฎหมาย/การบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.3 โดยมีการจัดการในด้านการพิจารณาบริบทและสภาพแวดล้อม ใน คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมาคือ มิติด้านการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงใน คิดเป็นร้อยละ 34.0 มิติด้านการค้นหาและระบุความเสี่ยง ใน คิดเป็นร้อยละ 30.2 ในมิติการเตรียมความพร้อมของชุมชน และมิติการตอบโต้ความเสี่ยง ใน คิดเป็น ร้อยละ 29.5 ร้อยละ 25.3 ตามลำดับ

การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ได้รับอิทธิพลทางตรงสูงสุด จากภาวะความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ($\beta = - 1.99$) รองลงมาคือ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรน้ำ ($\beta = 0.64$) และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐ ($\gamma = 0.37$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัจจัยทั้งหมดนี้สามารถอธิบายระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ได้ร้อยละ 78.0 ($R^2 = 0.78$)

Panadda Pucharoensilp. 2011. **Social and Environmental Risk Management of Communities in the Thai-Lao Border Area.** Doctor of Philosophy Thesis in Sociology, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisors: Asst. Prof. Dr. Yaowalak Apichatvullop, Asst. Prof. Dr. Dusadee Ayuwat

ABSTRACT

248296

The propose of this research is to investigate 1) the status of social and environmental risk of communities in Thai-Lao border area 2) the social and environmental risk management of communities in Thai-Lao border area 3) the factors influencing the social and environmental risk management of communities in Thai-Lao border area. Mixed methods, qualitative and quantitative study, were performed. In qualitative study, were collected by in-depth interview, participated and non-participated observation. The key-informants included chairman and committees of communities, an elder person, scholar and qualified person. In quantitative study, data were collected by structural interview schedule from leader of 285 villages or communities in 3 districts of Thai-Lao border area in Mukdahan province. Data was analyzed by SPSS application and Structure Equation Model which used LISREL application.

The findings of this study are that moreover, 61.1% of the communities' social and environmental risk statuses were in low level. The high social risk of communities was mostly risky in inequality issue which reaches 49.1%. The communities which are at the lowest level of social risk is about 60.4% of social conflicts and violence, 45.3% of loss of local wisdom and knowledge is for almost communities undergo various dimensions of social risks in medium level.

Environmental risk of communities in Thai-Lao border area is at the medium level which is basically based on 50.5% of the environmental risk consisting 20.9% of the change of riverbank and watercourse and 15.2% of the changes of water quality respectively. The low level of environmental risk of communities in Thai-Lao border area is about forest destruction at 52.7%, pollution and decay of natural resources at 44.2%, and expenses of ecology and biological diversity at 39.6%.

248296

The management of social and environmental risks of Thai–Lao border area is at the medium level 53.3% emphasizing the most on the consideration of contexts and circumstances at 44.7%, 34.0% of the analysis and assessment of risks and 30.2% of the exploration and identification of risks, respectively. In addition, community arrangement is at 29.5% and 25.3% the counteraction of risk is at 25.3%. There are 2 types of the management of social and environmental risk of communities in Thai–Lao border area comprising: 1) Informal management relying on local customs and its mechanism through kinship ties; religious and beliefs; priests, elderly people or leaders who are respectful in communities; and local performance and recreations in order to prepare and prevent social and environmental risk, and be able to counteract the risks or solve the problems. 2) Formal management depending on structural mechanism of community via communities' organizations, regulations in community, law and related governmental administrations.

For statistic significance of social and environmental risk management, it is at 0.01 levels ($\beta = -1.99$). factors on water resource change is at statistic significance of 0.01 ($\beta = 0.64$) indirectly supporting by government ($\gamma = 0.37$). These factors significantly illustrate the management of social and environmental risk of communities in Thai – Lao border area at 78.0%. ($R^2=0.78$)

งานวิทยานิพนธ์นี้ มอบส่วนดีให้ บุษปการี คณาจารย์ และสถาบันการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ. ดร. เขียวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และ ผศ. ดร. คุณฎี อายุวัฒน์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความอดทน รวมทั้งให้กำลังใจ และความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านแก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตาตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณ ผศ. ดร. วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ ประธานกรรมการสอบ และ ผศ. ดร. มนตรี กรรพุมมาลัย อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการสอบ ที่กรุณาเมตตาให้คำชี้แนะในการปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กราบขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทุกท่าน รศ. ดร. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข รศ. สำเร้ง จันทรสวรรณ ดร. มณีมัย ทองอยู่ ผศ. ปิ่นปิ่นท์ เผือกพันธุ์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทรงคุณค่า รวมทั้งความเมตตาในการอบรมสั่งสอน ปลูกปลอบขวัญให้กำลังใจในการเรียนตลอดหลักสูตร ขอกราบขอบคุณ รศ. ดร. พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์เชษฐา พวงหัตถ์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้องของเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยนี้ ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ นายฉัตรชัย พรหมเลิศ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี (อดีตรองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) ที่สนับสนุนและอนุญาตให้ลาศึกษาต่อ ขอขอบคุณนายอำเภอเมืองมุกดาหาร นายอำเภอหว้านใหญ่ และนายอำเภอคอนสาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใน 3 อำเภอพื้นที่ศึกษาที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้ข้อมูล และขอบคุณสำหรับน้ำใจของเพื่อนพี่น้องที่ชาวสังคมวิทยา และสังคมวิทยาการพัฒนาคร. สังคม สุขสุนทรกุล และครอบครัว พี่อ้อย พี่แหวน พี่วิชัย นิกกี้ สารวัตรเอ็กซ์ น้อย ทักษ หมึก ดันมีม ก้อย ปู พี่ด้อม พี่จอย โขติ ทิเบอร์ นก ไก่ และน้อง ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือในทุกเรื่องที่ร้องขอเสมอมา และในช่วงที่ต้องคร่ำเคร่งกับงานจนละเลยหน้าที่ในบ้าน ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งยิ่ง ในความรัก ความเข้าใจ และความเอื้ออาทรของครอบครัว คุณบรรหาร ภูเจริญศิลป์ คู่ชีวิต และบุตรชายทั้ง 3 นายราชภัทร นายศิริวัชร และ ดช. เขมพัฒน์ ภูเจริญศิลป์

ขอขอบคุณความคิดทั้งหลายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้แก่ คุณพ่อวัชรินทร์ คุณแม่บุญล้อม สุนาโท บิดาและมารดาของผู้วิจัย ผู้ให้ชีวิต ให้ความรัก ความเอื้ออาทร และให้ทุกสิ่งอย่างตลอดชีวิตที่ผ่านมา จนกระทั่งถึงวันนี้ ที่ผู้วิจัยสามารถยืนอยู่จุดนี้ได้ด้วยความมั่นใจ และภาคภูมิใจยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
คำอุทิศ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย	7
3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
4. ประโยชน์ที่ได้รับ	7
5. ขอบเขตของการวิจัย	8
6. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	8
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	11
1. แนวคิดเรื่องความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง	11
2. แนวคิดเรื่องสังคมความเสี่ยง	35
3. แนวคิดเรื่องความเปราะบาง	51
4. แนวคิดเรื่องภาวะความทันสมัย	58
5. แนวคิดชุมชนและการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน	63
6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	69
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	77
1. รูปแบบการวิจัย	77
2. หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล	78
3. พื้นที่วิจัย	78
4. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	80
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	81
6. ตัวแปรและระดับการวัดตัวแปร	87

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล	98
8. การวิเคราะห์ข้อมูล	101
9. การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม LISREL	107
10. การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย	111
11. การนำเสนอผลการวิเคราะห์	112
12. ข้อพิจารณาสำหรับคุณธรรมและจริยธรรมในการวิจัย	113
บทที่ 4 ชุมชนชายแดนไทย-ลาว กับความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	115
1. บริบทของชุมชนพื้นที่ศึกษา	115
2. แผนพัฒนาจังหวัดและนโยบายชายแดนของจังหวัดมุกดาหาร	119
3. พลวัตการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชายแดนไทยลาว	122
4. ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนชายแดนไทย-ลาว	126
5. การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	142
บทที่ 5 ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และการจัดการ ความเสี่ยงทางสังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว	149
1. การจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ ชายแดนไทย-ลาว	149
2. ลักษณะชุมชนชายแดนไทย-ลาวกับการจัดการความเสี่ยงทางสังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว	164
3. การสนับสนุนของภาครัฐต่อชุมชนชายแดนไทย-ลาวกับการจัดการ ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว	170
4. ศักยภาพของชุมชนชายแดนไทย-ลาวกับการจัดการความเสี่ยงทางสังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว	176
5. ความทันสมัยในชุมชนชายแดนไทย-ลาวกับการจัดการความเสี่ยงทางสังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว	180
6. ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว กับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ	189

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7. สรุประดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว	216
บทที่ 6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว	227
1. วิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัย	227
2. การวิเคราะห์สมการ โครงสร้างการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว	231
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว	248
4. การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	250
5. การทดสอบสมมติฐานการวิจัย	259
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	265
1. วัตถุประสงค์การวิจัย	265
2. รูปแบบการวิจัย	265
3. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	266
4. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย	289
บรรณานุกรม	295
ภาคผนวก	307
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ	309
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ	319
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย	341
ภาคผนวก ง ผลวิเคราะห์สมการ โครงสร้าง	345
ประวัติผู้เขียน	351

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	ลักษณะความแตกต่างระหว่างสังคมชนชั้นและสังคมความเสี่ยง	38
ตารางที่ 2	ความเปราะบางและความสามารถในการจัดการในด้านต่าง ๆ	56
ตารางที่ 3	ระดับคะแนน การแปลผล และความหมาย	98
ตารางที่ 4	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนต่ำสุดและสูงสุด ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามมิติในการจัดการ	150
ตารางที่ 5	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้านการพิจารณาบริบทและสภาพแวดล้อม	151
ตารางที่ 6	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติการพิจารณาบริบทและสภาพแวดล้อม	153
ตารางที่ 7	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้านการค้นหาและระบุความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	154
ตารางที่ 8	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติการค้นหาและระบุความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	156
ตารางที่ 9	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้านการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง	157
ตารางที่ 10	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง	158
ตารางที่ 11	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในมิติด้านการตอบโต้ความเสี่ยง	159
ตารางที่ 12	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติการตอบโต้ความเสี่ยง	160
ตารางที่ 13	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้านการเตรียมความพร้อม	161
ตารางที่ 14	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติการเตรียมความพร้อม	162

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 15	ร้อยละของชุมชนชายแดน จำแนกตามปัจจัยด้านคุณลักษณะทั่วไป ของชุมชนไทย-ลาว	165
ตารางที่ 16	ระดับการจัดการความเสี่ยง จำแนกตามลักษณะของชุมชนชายแดนไทย-ลาว	169
ตารางที่ 17	ร้อยละของชุมชน จำแนกตามระดับการสนับสนุนของภาครัฐต่อชุมชนชายแดน ไทย-ลาว	172
ตารางที่ 18	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามการ สนับสนุนของรัฐต่อชุมชนชายแดนไทย-ลาว	175
ตารางที่ 19	ร้อยละของชุมชนชายแดน จำแนกตามศักยภาพของชุมชน	177
ตารางที่ 20	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามศักยภาพ ของชุมชนชายแดนไทย-ลาว	180
ตารางที่ 21	ระดับภาวะความทันสมัยของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติต่าง ๆ	181
ตารางที่ 22	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดน ไทย-ลาว จำแนกตามภาวะความทันสมัยของชุมชนในภาพรวม	182
ตารางที่ 23	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามความเป็นอุตสาหกรรม	182
ตารางที่ 24	ระดับภาวะความทันสมัยของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติความเป็น อุตสาหกรรม	184
ตารางที่ 25	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามความเป็นเมือง	185
ตารางที่ 26	ระดับภาวะความทันสมัยของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติความเป็นเมือง	186
ตารางที่ 27	ร้อยละของชุมชนไทย-ลาว จำแนกตามการแสดงออกทางการเมือง	187
ตารางที่ 28	ระดับความทันสมัยของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติการแสดงออกทาง การเมือง	188
ตารางที่ 29	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามภาวะ ความทันสมัยของชุมชนชายแดนไทย-ลาว	189
ตารางที่ 30	ระดับความเสี่ยงทางสังคมในภาพรวม	190
ตารางที่ 31	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามความเสี่ยง ทางสังคมของชุมชนในภาพรวม	191

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 32	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย – ลาว จำแนกตามความเป็นปัจเจกนิยม	191
ตารางที่ 33	ระดับความเสี่ยงทางสังคมของชุมชนชายแดนไทย–ลาว ในมิติการเกิดของปัจเจกนิยม	192
ตารางที่ 34	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย – ลาว จำแนกตามการหายไปขององค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น	193
ตารางที่ 35	ระดับความเสี่ยงทางสังคมของชุมชนชายแดนไทย–ลาว ในมิติการหายไปขององค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น	194
ตารางที่ 36	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย–ลาว จำแนกตามความไม่เท่าเทียมทางสังคม	195
ตารางที่ 37	ระดับความเสี่ยงทางสังคมของชุมชนชายแดนไทย–ลาว ในมิติความไม่เท่าเทียมทางสังคม	196
ตารางที่ 38	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย–ลาว จำแนกตามความความขัดแย้งและความรุนแรงทางสังคม	197
ตารางที่ 39	ระดับความเสี่ยงทางสังคมของชุมชนชายแดนไทย–ลาว ในมิติความขัดแย้งและความรุนแรงทางสังคม	198
ตารางที่ 40	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย–ลาว จำแนกตามปัญหาสังคม	199
ตารางที่ 41	ระดับความเสี่ยงทางสังคมของชุมชนชายแดนไทย–ลาว ในมิติปัญหาสังคม	200
ตารางที่ 42	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย–ลาว จำแนกตามความผูกปร่อนของความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม	201
ตารางที่ 43	ระดับความเสี่ยงทางสังคมของชุมชนชายแดนไทย–ลาว ในมิติความผูกปร่อนของความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม	202
ตารางที่ 44	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามความเสี่ยงทางสังคมของชุมชนชายแดนไทย–ลาว	203
ตารางที่ 45	ระดับความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมในภาพรวม	204
ตารางที่ 46	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย–ลาว จำแนกตามความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมในภาพรวม	205
ตารางที่ 47	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย–ลาว จำแนกตามการสูญเสียระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ	206

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 48	ระดับความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติ การสูญเสียระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ 207
ตารางที่ 49	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามการพังทลาย การเปลี่ยนแปลงริมตลิ่งและทางน้ำไหล 208
ตารางที่ 50	ระดับความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติการ พังทลาย การเปลี่ยนแปลงริมตลิ่งและทางน้ำไหล 209
ตารางที่ 51	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำ 209
ตารางที่ 52	ระดับความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติการ เปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำ 210
ตารางที่ 53	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามการทำลายและความ เสื่อมโทรมของป่าไม้ 211
ตารางที่ 54	ระดับความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติ การทำลายและความเสื่อมโทรมของป่าไม้ 212
ตารางที่ 55	ร้อยละของชุมชนชายแดนไทย-ลาว จำแนกตามมลพิษและความเสื่อมโทรม ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 212
ตารางที่ 56	ระดับความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ในมิติมลพิษ และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 214
ตารางที่ 57	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามความเสี่ยง ทางสังคมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว 215
ตารางที่ 58	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดน ไทย-ลาว จำแนกตามลักษณะของชุมชนชายแดนไทย-ลาว 216
ตารางที่ 59	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดน ไทย-ลาว จำแนกตามการสนับสนุนของรัฐต่อชุมชนชายแดนไทย-ลาว 219
ตารางที่ 60	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดน ไทย-ลาว จำแนกตามศักยภาพของชุมชนชายแดนไทย-ลาว 221
ตารางที่ 61	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามภาวะ ความทันสมัยของชุมชนชายแดนไทย-ลาว 222

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 62	ระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามภาวะ ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว	224
ตารางที่ 63	ผลลัพธ์การสร้างเมตริกซ์ความสัมพันธ์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	233
ตารางที่ 64	เปรียบเทียบค่าทางสถิติความกลมกลืนของโมเดลเริ่มต้นและโมเดล กลมกลืน	242
ตารางที่ 65	ค่าทางสถิติปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและ สิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ของ โมเดลเริ่มต้น	243
ตารางที่ 66	ค่าทางสถิติปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและ สิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ของ โมเดลกลมกลืน	244
ตารางที่ 67	ค่าน้ำหนักความสำคัญองค์ประกอบปัจจัยในสมการ โครงสร้างการจัดการ ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว	255
ตารางที่ 68	ค่าน้ำหนักความสำคัญองค์ประกอบการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและ สิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว	257
ตารางที่ 67	เปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญองค์ประกอบจากการวิเคราะห์ หลายตัวแปรกับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรกับการจัดการ ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว	258

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 1	กระบวนการและขั้นตอนการบริหารจัดการความเสี่ยง	30
ภาพที่ 2	กรอบแนวคิดในการวิจัย	71
ภาพที่ 3	แผนที่แสดงพื้นที่ศึกษา	79
ภาพที่ 4	โครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความเสี่ยงการจัดการความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว ทั้งทางตรงและทางอ้อม	247